Josef Škvorecký: Zbabělci (1a)

Mačkal jsem se energicky davem a lidi, poněvadž nevěděli, kdo vlastně jsem, mě uctivě pouštěli a čuměli na mě. Na chodníku ležela paní doktorová Vašáková. Vlastně její nohy v bílých střevíčkách, až nad kolena, potom chuchvalec roztrhané květované látky a modrého trikotinu a krve, a pak zbytek paní doktorové v květovaných šatech. U ní na zemi klečeli dva Angličani, ten fouskatý Skot jí podpíral rukou hlavu a ten vysoký, hezký s obvazem na hlavě ji držel za ruce a oba nevěděli, co mají dělat.

Viděl jsem, že se moc dělat nedá. Lidi kolem se tísnili mlčky a poděšeně. Poklekl jsem rychle k ní a oba Angličani se na mě podívali. Měli klidné oči a najednou jsem viděl, že mají opravdu tvrdé oči. Docela jinak se dívali než ti vylekaní lidé z davu. Pro ně ten pohled asi neznamenal nic nového. Ale asi taky líp věděli, co znamená, než lidi kolem.

"Šel někdo pro vůz?" zeptal jsem se vážně a rychle anglicky.

"Yes," řekl fouskatý Skot.

"Není tu nějaký doktor?"

"No."

"Kde je její manžel?"

"V nemocnici.

Umlkl jsem a hleděl jsem tiše na paní doktorovou. Už nekřičela, jen sípala a měla tvář staženou bolestí. Nadra pod tenkými šaty se prudce a škubavě zdvíhala a ona byla pořád mladá a hezká. Chudák paní doktorová.

Josef Škvorecký: Zbabělci (1b)

Díval jsem se na ni, jak trpí, a všechno kolem se ztratilo a já ji viděl v bílých šatech se sakurama, jak se zubí tou pěknou pusou nad šálkem kávy a blýská po mně hezkýma očima za těch sobotních večerů v sokolovně, jak na sebe děláme šauy a občas spolu promluvíme jakoby nic o válce, o nouzi o potraviny, nebo vypravuju polohlasem nějakou politickou anekdotu a celý stůl má hlavy sestrčené a já cítím její teplý obličej blízko mě a zájem v jejích očích, které jsou upřené na mě, vůbec ne o tu anekdotu, ale o jiné věci, viděl jsem ji, jak měla radost, že jsem na ni dělal ty šauy, byla asi o pět let starší než já a pan doktor Vašák asi o pětadvacet, a jistě by se mnou nic neměla, kdyby přišlo co k čemu, ale byla hezká a měla mě ráda, a když jsme se loučili, tak jsem jí líbal ruku a cítil jsem, jak mi ji přitiskla na ústa, a jednou, když byla tma a její manžel se loučil s mojí máti, obrátila tu ruku dlaní vzhůru, a jak jsem ji políbil, chytla mě za čumák a stiskla mi ho, až se mi zajiskřilo v očích, ale hned se po mně rozlilo blaho, že mi to udělala, a koukal jsem za ní pak, jak nasedala do auta s manželem, a viděl jsem, že ještě za sklem maličko zamávala a ve tmě se zabělal její úsměv a můj otec divoce zamával, protože si myslel, že to patří všem, ale já věděl, že to je jen pro mě a šel jsem pak vedle našich domů a měl jsem v sobě prima pocit a tu noc jsem vůbec nemyslel na Irenu, ale jen na paní doktorovou Vašákovou, myslel jsem na ni a teď tu ležela, zrovna tak hezká jako tenkrát, a bylo po všem, její hezká pusa byla stažena do bolestného oblouku a dole pod bříškem se z ní valila krev, na chodníku se ve slunci leskla červená kaluž a nešlo to nijak zastavit. Zadíval jsem se na ten její obličej a do očí mi opravdu stouply slzy.

"Poor lady," řekl jsem. "Jak se to stalo?"

"Stíhačka," řekl Angličan s obvazem na hlavě. Mlčel sem

Potom jsem řekl:

"Nešlo by nějak zastavit krvácení?"

"No," řekl Angličan.

"To znamená - "

"Yes," řekl Angličan a chvíli mlčel. Pak řekl tiše:

"Umře, než ji dovezeme do nemocnice."

Josef Škvorecký: Zbabělci (2a)

Tleskání rostlo a blížilo se a pak najednou kolem rohu ulice zahnulo otevřené auto a po něm druhé a projelo pomalu dvojitým špalírem lidí k tribuně. Vítací výbor se roztřásl a seřadil. Někdo postrčil zvedací holčičku dopředu. Dveře automobilu se otevřely a z nich vypadl tlouštík v červených rajtkách s dvojitými lampasy, s hrudí plnou metálů a s rudým obličejem. Holčička začala něco kvikat a generál ji zdvořile poslouchal. Pak se sehnul, zvedl ji do výšky a chvíli ji tam držel, poněvadž kolem se rozhýbali a rozklekali fotografové. Zahlíd jsem obligátního Bertu, jak bere generála z nemožného podhledu, a najednou do toho vpadla kutálka. Generál honem postavil holčičku na zem a zasalutoval, páni z výboru se postavili do pozoru a lidi začali sundávat klobouky. Hráli ruskou hymnu. Koukal jsem, jak všichni stojí jako strnulí, a uviděl jsem mezi vítacími pány taky pana děkana. Krčil se vzadu, s fialovým výstřihem pod kolárkem, a vypadal starostlivě. Kutálka dohřímala ruskou hymnu a dala se do Kdedomovu. Potom zabřinkala Nad Tatrou sa blýská a lidi si začli zas nasazovat klobouky. Ale pan kapelník Petrbok se rozehrál. Náměstím se rozlehly hluboké tóny bastrombónů a já jsem poznal, že to je God Save the King. Kolem mě na sebe nejistě pokukovali, ale sundali zase klobouky. A pak se kapela pustila do Hvězdnatého praporu a zakončila koncert Marseillaisou. Čínskou nehráli. Asi ji neměli v notách. Trvalo to čtvrt hodiny. Generálu Jablonkovskému umdlévala ruka a páni v černých šatech se potili. Kapelník Petrbok taky. Konečně skončil majestátním mávnutím a podíval se vítězně na generála. Generál sundal ruku od čepice a vrhl zdrcující pohled na pana doktora Šabatu, který se k němu přiblížil s papírem. Pan doktor Šabata si nasadil cvikr a začal něco koktat. Generál stál opět v uctivém pozoru, do rudé tváře

Josef Škvorecký: Zbabělci (2b)

se mu opíralo slunce a veliká lesklá kapka mu stékala po nose. Za ním se nudil jeho ometálovaný štáb. „…a přinášíte nám svobodu na svých chrabrých bedrech…“ donesl ke mně závan větříku Šabatův hlas. Lidi z toho neměli nic. Ale ti by z toho neměli nic, i kdyby pan doktor koktal do mikrofonu. Vzpomněl jsem si, že bych mu vlastně měl být vděčný, když mně před několika dny skoro zachránil život. Ale co. Stejně by byl přišel Přema se svým gangem. Šabata kníkal svoji vzletnou řeč a zdvořilý generál přešlápl z nohy na nohu. Potom konečně Šabata řekl několik slov bez koukání do papíru a podal generálovi ruku. Generál ji nadšeně stiskl a Šabata trochu poklesl v kolenou. Lidé začli plácat, potom páni s všelijakým upažováním a ustupováním z cesty vystrčili generála na schůdky k tribuně. Potlesk a volání vzrostlo. Generál těžce vystoupil nahoru a opřel se rukama o zábradlí. Byla to nádherná postava. Uniformu měl trochu zaprášenou a metály mu zazářily ve slunci. V spařené tváři se mu rozevřel bělostný úsměv a ruce s tlustými prsty kynuly na pozdrav. Nadšení davu se vystupňovalo a pak pomalu opadlo. Lidé ztichli a začali poslouchat. Generál přejížděl očima po zástupu a dělal řečnickou pausu. A pak ztichlým náměstím zahřměl jeho vypitý hlas: "Tavárišči! - " a vtom se odněkud z okna rozštěkal automat. Příšerně rychle se zběhlo moc věcí. Někdo mě zezadu strčil a já se poroučel na beton. Zahlédl jsem ještě generála, jak se jedním skokem snáší s tribuny a jak se na stěně radnice za ním dělá řada bílých direk v omítce. Zůstal jsem ležet. Viděl jsem pány z výboru, cpoucí se jeden přes druhého do podloubí radnice. Kutálka se zdekovala za roh a zůstalo po ní jen pár bílých čepic a vozejček s bubnem.

Jan Drda: Němá barikáda (1a)

„Všichni poctiví Češi s námi!“ křikne kdosi do vnitřku vozu. A celé osazenstvo, jako by čekalo jen na tento povel, zvedne se ze svých míst a vyvalí se do tmy. Mladá žena, jež připíchla Slávovi trikoloru, řekne vyčítavě, když přechází kolem něho:

„A vy zase ne?“

„Já... chvátám...“ zakoktá rozpačitě. A nesmyslně. Neboť tento vůz, jen údajně jede k nádraží, se nepohne už ani o krok. Je to lež? říkají dívčiny oči, a její ruka chytí Slávovu pěst. Nebojte se, čeho se máte bát, což nejste voják?

Vyskočil vedle ní. Ucítil, kterak v tom okamžiku ztrácí svou chladnou vůli. Je zaklet v magickém poli tohoto zástupu, je nesen dopředu nejen tělesným tlakem, ale i divokou závratí nenávisti a vzdoru. Je kamenem v hradbě, která se hnula. A když vykřikne dav, i jeho ústa začnou křičet týmž rytmem, týmiž, nikým nenapověděnými slovy, touž kadencí, která dělá z vět jednolité dunění bouře. Rameno na rameni, bok po boku se někam hrnou, stěsnáni jako zdivo, a hlava toho obrovského beranidla tam vpředu do něčeho úporně bije. Nic nevíš, nic nevidíš, a přece všecka tykadla tvých smyslů jsou až tam vpředu, v neznámém předku, a každé hnutí houfů tebou prochází jako elektřina.

„Pryč s fašismem! Pryč s Hitlerem!“

„Ať žije svobodné Československo!“

Úžasný zpětný náraz projede davem. Jako zraněný býk se otřese, nohy zaraženy do země, do všech údů pronikne záchvěv mrákoty, a zas se všechen naježí, sbíraje sílu k divokému útoku.

„Střílejí! Střílejí do nás!“

Pryč s vojáckými instinkty, jež velí zalehnout!

Jan Drda: Němá barikáda (1b)

Vzpřímen jako praporečník, proniká Sláva davem, rozráží váhavé, probíhá couvajícími, dere se k místu střelby. Všemi smysly vnímá strašné nebezpečenství tohoto okamžiku. Zná je tam zezdola, ví, co znamená první voják, jenž obrátí k nepříteli záda. Teď je třeba vyrazit, teď je třeba strhnout, ať padne kdo padne! Prorazí až k čelu vzbouřeného davu. Tři kroky před ním už je jenom prázdné dláždění. Čtyřicet kroků dál četa SS. Jdou proti lidem s pistolemi v rukou a projektily třískají do dláždění. S výkřikem hrůzy, chytajíce se za život, padají zraněné ženy. A muži s rukama zoufale prázdnýma se sklánějí na dlažbu, holými prsty se pokoušejí rvát žulové kostky, ulámanými nehty horečně odhrabují zem v uzounkých škvírách.

„Smrt fašismu!“ křičí ještě pořád, sami přijímajíce smrt z fašistických rukou. A Sláva Mach, stoje v prvních řadách těch, kteří mají padnout, stoje bezbranný proti kulkám, vzlyká pocitem nesmírného štěstí. Ne za horami, ne přes půl Evropy, ale tu, v této čáře, kterou rýsují první mrtví, je jeho třetí fronta! Srdcem každého z nich, živými jako mrtvými, prochází její hraniční čára, tudy, ať živými či mrtvými, se fašisté už nikdy nedostanou vpřed.

Našimi srdci neprojdou!